Sotsiaal- ja moraalistatistika.

J. Aunver.

Tartu linna sotsiaal- ja moraalistatistiline kirjeldus on võimalik kindlapiirilisemalt mõne viimase aasta kohta. Kaugem minevik selgub sellevõrra, kuivõrra selleks leidub andmeid, jäädes suuremalt osalt ebamääraseks. Minevikus ei hoolitsetud tarviliste statistiliste andmete kogumiste eest. See kandis juhulist laadi ja oli jäetud eraisikute, teadlaste ja teiste asjast huvitatud isikute hooleks. Tartuga ei ole lugu parem. Nii ei leidu linna arhiivis ainustki allikat, kust oleks võimalik ammutada andmeid sotsiaal- ja moraalistatistika kohta. — Eesti Vabariigi aegne Tartu ei tohi küll ka sotsiaal- ja moraalistatistiliste andmetega uhkustada, sest nende täpsus jätab tihti palju soovida. Iseäranis on see maksev iseseisvuse esimeste aastate kohta.

Abielulahutused ja sündivus väljaspool abielu.

Abielulahutused. Prof. B. Körberi teoses leiduvad esimesed andmed Tartus elavate abielulahutanud meeste ja naiste kohta 1867., 1881. ja 1897. aastal. Abielulahutuste arvust vaikib ta. Varemat aega valgustavad andmed puuduvad. Tartus elas neil aastail lahutatud mehi 37 ja naisi 66, kokku 103. Rahvuse järele jagunesid nad: eestlasi — 79, neist 27 meest ja 52 naist, sakslasi — 13, neist 7 meest ja 6 naist, venelasi — 2 meest, juute — 9, neist 1 mees ja 8 naist. Lahutatud eestlased olid võrreldes sakslastega 1897. a. ülekaalus. Esimesi oli 0,28% ja teisi 0,19%. Hoopis ümberpöördud vahekord on valitsenud 1867. aastal: esimesi — 0,13% ja teisi 0,22%. Kõige kõrgema arvu on andnud juudid 1897. a. — 0,55% saja elaniku kohta ehk saja täisealise mehe ja naise kohta 1,80%. Eestlastel tõusis lahutatute protsent kõige kõrgemale 40—75 aasta vanuse vahel — 1,12—1,08%, sakslastel 50—75 aasta vanuse vahel — 1,03—2,32%, venelastel 35—45 aasta vanuse vahel — 1,00—1,18%, ja juutidel 35—70 aasta vanuse vahel — 2,24—11,11%. Saja elaniku kohta tuli lahutatuid 1867. a. — 0,17%, 1881. a. — 0,17% ja 1897. a. — 0,26%. Sellest paistab olevat tõenäoline, et abielulahutuste arv on viimaseks aastaks kasvanud.

Tähele panemata on jätnud prof. B. Körber lahutamise põhjused, abielus oldud aja, usu, ameti ja lastearvu. Sellepärast osutuvad ülaltoodud andmed lahutatud meeste ja naiste kohta Tartus õige kehvadeks ja puudulikkudeks. Veel halvem lugu on ajajärguga 1898.—1920. a. Vähemalt praegu on siin kättesaamatud igasugused andmed.

Otsustatud abielulahutusi, kus abikaasadest üks, suuremalt osalt mõlemad Tartus elanud, on olnud:

Tartu, lk. 684